

Útgefandi

Læknafélag Íslands
Læknafélag Reykjavíkur

Ritstjórn

Engilbert Sigurðsson,
ritstjóri og ábyrgðarmaður
Gerður Gröndal
Hannes Hrafnkelsson
Magnús Gottfreðsson
Sigurbergur Kárason
Tómas Guðbjartsson
Pórdís Jóna Hrafnkelsdóttir

Tölfræðilegur ráðgjafi

Thor Aspelund

Ritstjórnarfulltrúi

Védis Skarphéðinsdóttir
vedis@lis.is

Blaðamaður og ljósmyndari

Hávar Sigurjónsson
(í leyfi)

Auglýsingastjóri og ritari

Sigdís Póra Sigþórsdóttir
sigdis@lis.is

Umbrot

Sævar Guðbjörnsson
saevar@lis.is

Upplag

1800

Prentun, bókband og pökkun

Prenttækni ehf.
Vesturvör 11
200 Kópavogi

Áskrift

12.900,- m. vsk.
Lausasala
1290,- m. vsk.

© Læknablaðið

Læknablaðið áskilur sér rétt til að birta og geyma efni blaðsins á rafrænu formi, svo sem á netinu. Blað þetta má eigi afrita með neinum hætti, hvorki að hluta né í heild, án leyfis.

Fræðigreinar Læknablaðsins eru skráðar (höfundar, greinarheiti og útdrættir) í eftirtalda gagnagrunna: Medline (National Library of Medicine), Science Citation Index (SciSearch), Journal Citation Reports/Science Edition, Scopus og Hirslna, gagnagrunn Landspítala.

The scientific contents of the Icelandic Medical Journal are indexed and abstracted in Medline (National Library of Medicine), Science Citation Index (SciSearch), Journal Citation Reports/Science Edition and Scopus.

ISSN: 0023-7213

Vallhumall – bætir, hressir, kætir

Haustið er tíminn til að huga að grösum jarðar sem standa enn vel í sumarblíðunni sem hefur hefur leikið við okkur Íslendinga síðan um jól liggur við. Plöntur eru ekki allar bara til skrauts og skemmtunar, sumar voru og eru enn með talsverðan lækningamátt. Ein slík er Vallhumall (*Achillea millefolium*) sem er algeng planta, bæði í byggð og upp til fjalla. Hann var talinn gott fóður fyrir á árum.

Latneska ættkvíslarheitið vísar til Akkillesar, grísku goðsagnahetjunnar úr Illíonskviðu sem sagan segir að hafi lært að búa til verkjastillandi og mjókjandi smyrsl úr vallhumli hjá kentárkonunginum Kíron. Seinna heitið, *millefolium*, þýðir þúsundblöðóttur því að blöðin eru með fjölmarga smábleða.

Á netsíðu (abh.is) Ágúst H. Bjarnasonar grasafræðings segir:

Vallhumall þykir ein bezta lækningajurtin. Hann er styrkjandi, mjókjandi, samandragandi, uppleysandi, blóð-

hreinsandi, bætir sinatægjur og stirðleika líkamans. Gera má duft af rótinni og er gott að strá því í illa lyktandi sár.

Allt fram á þennan dag hefur vallhumall verið notaður í te, seyði og smyrsl. Seyðið er notað við margvíslegum óþægindum eins og matarólyst, meltingarvandradum, skyrbjúg, innyflaumum, krampa, tannverk, þvagrásarbólgu, gikt, höfuðverk og sýkingum í öndunarvegi.

Vallhumalssmygl er mjög græðandi og líka oft notað sem handáburður, enda mjög mjókjandi. Það er talið eitt bezta gyllinæðar-meðal. Við heyskap sótti mjög á suma menn, að skinnið á höndum varð hart og komu sprungur í lófa og greipar. Var leitað ýmissa ráða til þess að bæta úr því og töldu margir vallhumalssmygl einna bezta til þess. Einnig var áburðurinn notaður gegn útbrotum, bólgu, fleiðrum og sárum. Væri ígerð komin í sárið var talið til bóta að hafa dálítið af ljónslöpp (ljónslummu) með humlinum. Þá var smyrslíð notað á sára kýrspena og afrifnar kýr að burði loknum. Í sóknalýsingu Sólheima og Dyrhóla er sagt, að þar sé notuð „samsuða af mellifölu, ánamöðkum, saudasmjöri og tjöru til áburðar við mari á holdi“. VS

LISTAMAÐUR MÁNAÐARINS

Listaverk á forsiðu *Læknablaðsins* að þessu sinni er hálfgerð felumynd. Verkið kallast *Praut nr. 8* og er hluti af átta mynda seríu frá árinu 2013, silkiþrykk á pappír. Prautirnar eru úr smíðju Pabbakné og má sjá fleiri myndir af sama meiddi á heimasíðu listsmíðjunnar, pabbakne.is. Um er að ræða hugafóstur listamannsins **Jóhanns Ludwigs Torfasonar** (f. 1965) sem kynnti til sögunnar árið 2005 nokkurs konar verkstæði eða framleiðslufyrirtæki sem gaf listamanninum færi á að setja fram efni í nafni einhvers annars en eigin persónu. Verkin sem þaðan koma draga dóm af fjöldaframleiðslu þótt um sé að ræða myndlistarverk í takmörkuðu upplagi. Jóhann Ludwig / Pabbakné setur gjarnan fram kerfi og ferli í formi myndrænna prauta. Hann sýnir ólíka leiki sem líkjast borðspilum, leikföngum eða myndagátum. Þegar betur er að gáð leynast vafasamari skilaboð að baki sem samræmast ef til vill ekki þeim siðaboðskap sem almennt er við lýði. Kynferðislegir órar, fordómar og annað sem kann að krauma undir yfirborði samfélagsins er sett fram á sakleysislegan hátt, í formi

keppni eða árangursmiðaðs leiks. Fagurfræði verkanna sækir í myndmál eftirstriðsáranna þegar ákveðið sakleysi og gamansemi einkenndi alla markaðssetningu. Þannig er minnt á að þau gildi og viðmið sem ríkja í siðferðismálum eru iðulega háð tíðaranda hverju sinni. Ýmist er eitthvað bælt sem síðar þykir eðlilegt að flíka, eða að dregin er upp vafasöm mynd af einhverju sem áður var látið viðgangast. Þótt framsetning verkanna undir heiti ímyndaðs fyrirtækis sé leikur einn og öllum ljóst hvaða listamaður stendur á bak við verkin opnar þetta hliðarsjálfr möguleikann á annars konar tjáningu. Fyrirtæki og einstaklingar hegða sér á ólíkan hátt, stöðjast við ólík viðmið auk þess sem viðtökur fólks og væntingar eru með misjöfnu móti eftir því hvort nafngreind persóna á í hlut eða samsteypa. Jóhann Ludwig / Pabbakné tekur um þessar mundir þátt í farand-sýningu á Listasafni Akureyrar og Listasafni Árneseinga sem ber heitið *Nautn þar sem sjá má þrautaseríuna* í heild sinni ásamt fleiri verkum.

Markús Þór Andrésson